

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Benigno Baskaran Guridi

*Eibar,
Gipuzkoa
(1908-1984)*

Aurkibidea

Biografia

Marcelino Baskaran sozialista eibartar ezagunaren semea. Umetan eta gaztaroan, irakurtzeko zaletasun handia. Baskarandarren etxean, "El Socialista" egunkaria irakurtzen zen egunero eta astero, "La lucha de clases". Politika liburuak ere sarri irakurtzen zituen Benignok. 13-14 urterekin Armeria Eskolara joan zen ikasketak burutzera. Tornero, ajustadore lanetan aritu zen eta ondoren aitaren tailerrean hasi zen lanean. Eibarko eta inguruko politika giroa zuzen-zuzenean bizi izan zuen eta berarengan politikarako zaletasun hori ere laister suspertu zen. Aita sozialista ezaguna izan zuen eta gainera lehenengo "abade laikoa" izan zen Eibarren. Aita hiltzean, Benignok hartu zituen ardura horiek bere gain.

Zintak

AB-052

- **Proiektua:** Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k):**
- **Data:** 1976-01-01
- **Iraupena:** -
- **Euskarria:** CD

AB-106

- **Proiektua:** Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Irratia, Euskadi
- **Data:**
- **Iraupena:** 53 min
- **Euskarria:** Audio Analog

Pasarteak

1. Errepublikaren aldarrikapena Eibarren

- **Erref:** AB-106/002
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:03:01. **Bukatu:** 00:04:27
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Goizeko 6:30-7:00ak inguruan jarri zen udaletxean bandera errepublikanoa. 10-15 minutu lehenago "Casa del Pueblo"an batzar bat egon zen eta bertan apirilak 12an aukeratuak izan ziren zinegotziak elkartu ziren. Orduan erabaki zen Errepublika aldarrikatzea Eibarren.</p>

Transkripzioa

- Apirillaren 14a, Benigno Baskaran, apirillaren 14a gaiñean dugu eta joan gaittezen lehen esaten genuen horretara. Espaiña osoan, lehenbiziko bandera republikanoa jarri zen lekua Eibar da. Zein lekutan jarri zenuten? Zu tartean izango zinen...
- Udaletxian! Aiuntamentuan, beti Eibarren esan dan moruan. Gaur egunian gauza batzuetan gehixago ikasten gare euskeraz: udaletxian.
- Aiuntamentuan, beraz.
- Udaletxian. Baiña aurrerago, aurreragoko ordu launian edo hamar minutuan, ba, Eibarko "Casa del Pueblo"an egin zan batzar bat, abillian 12xan urten eben konzejal guztiena, ta hantxe akordau zan Republika inplantatzia udaletxetik. Ta goixeko sei t'erdia-zazpirak inguruan harekin freskuriakin, ha freskuria zan ideia be, idea barrixa zan -ideia ez barrixa, "hechu"ak ziran barrixak- ta guk euskeraz eginda ta erderaz eginda, guk Republikian atzetik gebizen ta Republikako banderia jaso gendun Republika inplantatzeko.

2. Errepublikaren aldarrikapena Eibarren

- **Erref:** AB-106/003
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:04:27. **Bukatu:** 00:06:06
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Odol tanta bat ere isuri gabe aldarrikatu zen Errepublika Eibarren. Apirilaren 12an hartutako erabakien artean, kaleetan zaintzaileak jartzea izan zen bat. Eguna luze joan zen, arratsaldeko 16:00etan Madriletik eta Bartzelonatik baieztapena jaso arte.</p>

Transkripzioa

- Ta gero guk ez gendun nahi odolik, ta ez zan bota odolik.
- Odolik ez zala bota... Hauteskundeak apirillaren 12an ospatu ziren, botoak ikusi zenittuzten Eibarren bloke republikano-sozialistak irabazi zittuela, eta apirillaren 14ean goizeko zazpitan jarri zenuten bandera Eibarren.
- Bai.
- Eta esaten duzu odolik ixuri gabe egin zela botereen transmisioa. Erregeak, Alfonso XIII.ak orduantxe egin zuen ihes, ez? Hanka Espaiñiatik.
- Bai, hanka.
- Ze gauza dauzkazu gogoan egun hartakoak? Goizeko zazpita bandera jartze hura... beste ze gauza dauzkazu gogoan?
- Ba, bakian aldekuak zela izan garan, ba, guardixa bat nonbrau zan

kalietan ta plazetan zaindu deitzen iñor badator...

- Lapurretak eta...

- ... lapurretak edo -en fin!- honek gauzok aprobetxatzen dittuenak.

Lehelengo bat biharra haxe izan zan. Ta gero, eguna geruago ta luziagua egitten jakun, ez zan etortzen konfirmaziñuori arratsaldeko laurak arte Barzelonakua ta Madrikua.

3. Baldintza egokiak II. Errepublika aldarrikatzeko

- **Erref:** AB-106/004
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:06:06. **Bukatu:** 00:08:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

Eibar herri liberala; errepublikaren aldeko saiakerak 1930eko abendutik martxan zeuden. 1930eko abenduan, Jacan, Gal´n eta Hern´ndez altxatu egin ziren eta Eibarren greba orokorra egin zen hiru egunez. Errepublika aldarrikatzeko baldintza egokiak ematen ziren Eibarren: "Casa del Pueblo"a, sindikatuak, "Agrupaci´n Socialista", "Juventud Socialista"... herriak garbi zuen bere nahia zein zen. Liburutegi garrantzitsua. Bandera errepublikanoaren ondoan, Gal´n eta Hern´ndez-en argazkiak jarri zituzten.</p>

Transkripzioa

- Hori ba, ze goizeko zazpian, Eibarkoak guztiz ausartak, balienteak izan ziñeten eta Republika jarri zenuten. Ta oker ez baldin banago, "Casa del Pueblo"ra joan ziren Toribio Etxebarria eta zure lagun bat -Lukas Alberdi- ta Bilbora hots egin zuen Toribio Etxebarriak eta esan zuen: "Bueno, zer pasatzen da Bilbon?". Ta Bilbotik: "Ba hemen ez da ezer pasatzen". Ta: "Nola ezetz?", hori nola..., kontu ezazu nola izan zen. Gogoratzen zera?

- Bueno, hori holaxe da, baiña baloria eukitzeko Republika baten alde banderia etaratzeko, motibuak egoten dia. Ta Eibar izan da herri bat, ba, dizienbrian ya Republikian atzetik asko ebizen Espaiñian, baiña dizienbrian 13an Jacan Galán ta García Hernández sublebau zian ta Eibarren huelga jenerala egon zan. Hiru egunian egon giñan huelga jeneralian! Ta gero, horregandik aparte, indarra eukitzeko halako dei batek, ba, zera egon bihar da, historixan, herriko historixa barruan, herrixak ze desio euki leikian egon bihar da, ta Eibarrek ekan "Casa del Pueblo" haundi bat, ekan sindikatuak, ekazen agrupaziño sozialistia, juventud sozialistia, eta beste entidade deportibo batzuek "Casa del Pueblo" barruan. Horrekin esan gura dot, ba, herrixak, ondo definiduta eguan ze gogo ekan ta ze organizaziñotzuk aberasten zittuan bere bultziakin. Bibliotekia be, 2000 bolumenekua ekan.

- Apirillaren 14ean, goizeko zazpian, gainera, bandera republikanoaren ondoan, oker ez banago, García Hernández eta Fermín Galán, Jacan fusilatutakoen bi argazkiak ere jarri zenittuzten, ez, Benigno?

- Bai.

- Eta bandera zer zan, momentuan fabrikatutakoa, momentuan jositakoa ala aurrez preparatuta zegoena?

- Bueno, batzuk aurrez preparauta egongo ziran, dudarik be ez dago! Baiña horrek trapuok preparatzia ez da gatxa. Horrek trapuok aurrera eruatia izaten da gatxa, preparatzia ez.

4. Errepublikaren erronka nagusiak

- **Erref:** AB-106/005
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:08:58. **Bukatu:** 00:10:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Errepublikaren erronka nagusiak. Organizazio sindikal eta politikoek zeregin handia. Partidu Sozialistaren antolaketa Espainian; organigrama.</p>

Transkripzioa

- Republika, bigarren Errepublika, martxan jarri zenean, arazo asko zituen esku artean: reboluzio burgesa egin gabe, reforma agrariarik ez, burgesia industrialak monarkiarekin eta kapital haundiarekin paktoa egiña zuen, ezkerren zatiketa ere hantxe zegoen... Ta zure iritziz, Benigno, bigarren Republikak esku artean -martxan jartzerakoan- zuen problemarik latzena zein zen?

- Ba, latzenak ziran, hainbeste denporan ta hainbeste urtian egon barik, graziak tente erena organizaziño sindikalak ta politikuak, harenik eutsi bihar etsen etorren reformiari ta transformaziñuari. Ta guk Espaiña guztian genkaguzen sindikatuak eta partiduak eta Casa del Puebluak partiduta.

- Baiña hori mantentzea zuen Republikak... horiek mantentzea eta indartzea gauzarik inportanteena, problemarik latzena?
- Problemia da zerekiñ emon leikian frente zerari, Republikiari ta lege barrixerri. Ta gero, urnetara juateko be, indarra euki, euki gendun moruan! 115 diputau ekazen constituyentietan zerak, ez banago ekibokauta -hiru edo laugaittik egon neike ekibokauta-, Partido Sozialistiak. Ta hari konstituziñuari, burua, bere jatorrixa, Partido Sozialistiak emon etsan orduan be. Zegaittik guk, beti egon gara partido barruan estruktura batzuk dakaguzelako zertzen dabenak, bizixa emoten detsenak: federaziño nazionalak, federaziño probinzialak, komite lokalak... Hori danori bizirik dagola, hori indar haundixa emoten daben gorputza da.

5. II. Errepublikan hartutako lehenengo neurriak; hileta zibilak

- **Erref:** AB-106/006
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:10:58. **Bukatu:** 00:13:54
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Lehenengo legeak. 1931ko urritik aurrera eman ziren aldaketarik handienak. Azaña, Errepublikaren lehendakari. Hilerrien sekularizazioaren inguruko azalpena. Frankismoarekin berriz egin zen atzerantz. Hileta zibilak.</p>

Transkripzioa

- Problema guzti haien barruan, ezin askoren artean, neurri berriak, aurrerapausoak eman zittuen bigarren Errepublikak.
- Bai...
- Eta aurrerapauso horien artean, ba, -31tik 36ra bitarteko bost urte haietan ez?- horietako bat izan zen sinismen, kreentzia eta kultoen askatasuna, askatasun indibiduala gehitzea, eta abar eta abar, ez? Aldaketa, gainera, aldaketa gehien eman ziren 31ko urritik, oktubretik aurrera Azaña presidente jarri zenean.
- Bai.
- Ejerzito barruko erreforma, dibortzio legea, jesuitak kanpora, irakaskuntza erlijioso guztia laiko bihurtzea, laiko bihurtu nahia, instrukzio publikoaren gehitze edo zabaltze hura, reforma agrariaren legea onartu ere orduantxe egin zen... Eta tartean, neurri berri guzti horien tartean puntu bat dago, nik oso ondo entenditzen ez detena, eta da, kanposantuen sekularizatzea. Zer izan zan hori?
- Kanposantuak sekularizaziñua da: hiltzen diran pertsona guztiak, enterrau egin bihar dabe; herri bakotxak bere kanposantua eukitzen dau, ta danok deretxo igualian ta lege igualian sartu geinkezela kanposantura. Pentsau barik, lehen, kanposantuandako geto bat egitten zan zibillendako...
- Hori bigarren Republika aurretik?
- Bai, bigarren Republika aurretik. Ta gero, horrekin legiorrekin, ba, danak juaten ziran kanposantu batera.
- Frankismo garaian zer gertatu zen kanposantuen sekularizazioarekin?
- Frankismuak horrek kendu eskuzen ta getuak ipini eskuzen atzera.

- Berriz, ez?

- Bai.

- Une honetan nola dauden zuk jakingo duzu...

- E?

- Une honetan lege hori nola dagoen zuk jakingo dezu..

- Bai.

- Nola dago?

- Hor, gaur egunian ez dago problemarik, zegaittik eze Elixia ez da enfrentatzen ya horrekin problemiorrekin, zegaittik eze hori, erderaz esanda: "es un hecho consumado". Aitzen dozu? Baiña gaur egunian -ta gu hasi giñanian entierro zibillak egitten- ba, atzera be, konsegiru dogu behintzat salbatzia. Kanposantuak sekularizauta atzera buelta egittia. Eibarren, han bota zan -eta beste herri guztietan- hormia edo pareta -nahi dozun moruan esanda- dibididu egitten dittuana horrek kanposantuok. Oin badago judixuendako eta protestantiendako eta katolikuendako eta agnostikuendako ta guretako!...

- Zer esan nahi duzu? Orain..

- "Laicistas".

- ... orain badagoela?

- Badago.

- Pareta?

- Pareta ez! Botata pareta!

- A! Pareta botata... Bai, bai.

6. Marcelino Baskaran eta hileta zibilak

- **Erref:** AB-106/007
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:13:54. **Bukatu:** 00:15:39
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak

Laburpena:

<p>Benigno, Marcelino Baskaranen semea da (II. Errepublikan alkateorde sozialista izandakoa). Marcelino izan zen lehenengo abade laikoa. Hileta zibilak zelakoak ziren. 1952tik aurrera Benignok hartu zuen ardura hori.</p>

Transkripzioa

- Zenbaitten ustetan, zenbaittek dionez, Benigno Baskaran sozialisten apaiza da. Benigno Baskaran, ba, familia... betiko familia sozialista eta laiko bateko semea da eta bere aita Marcelino, Eibarko teniente-alkate izan zen gainera, teniente-alkate sozialista bigarren Errepublikan. Ta Marcelinok hitz egiten zuen lur emate edo entierro zibiletan, eta lan horretan bere semeak, Benignok, zuk, jarraitu zenion 1952. urtetik aurrera edo?

- Bai, hamabigarrena.

- Zer izaten da entierro zibil bat?

- Bueno, lehelengo eukitzen dau erderaz esanda, "un valor cívico", ez? Orduan denporan, gaur berrogei urte edo gaur berrogeta hamar urte. Ta frankismuan denporan, nere aitta hil zanian, lehelengo entiarua egin gendunian...

- 52an?

- ... 52an, bandera bat jasotzia zan. "Gu holan giñuan ta oin be holan

izango gaittuk ta holan nahi juau izatia". Ta guk egin gendun orduan; esan be egin neban nik bertan kanposantuan, nik obligaziño bi nekazela: bat, semiana ta beste bat sozialistiana ta laizistiana.

- Eta zure aittak egiten zuen lan hura egiten jarraitu duzu duela denbora gutxi arte. Gaur egun ere bai?
- Ba, gaixuak erretirauta nago.
- Orain jarraitzen al du norbaitek?
- Bai, beti dago bateron bat egitteko.

7. Manuel Azañaren gobernuak hartutako zenbait erabaki

- **Erref:** AB-106/010
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:18:44. **Bukatu:** 00:20:34
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Errepublikaren inguruko azalpenak. Manuel Azañaren gobernuak hartutako zenbait erabaki. Eliza, armada, kontserbadoreak, anarkistak, etab. Guztiak Errepublikaren aurka agertu ziren. Eskumakoek indar handia zuten garai hartan. Momentu gogorak bizi izan zituzten.</p>

Transkripzioa

- Joan gaitezen berriro Errepublika garaiko lanetara, historiatar. Azañaren garaiko zenbait neurriekin, gizarte sail batzuk ez ziren batere konforme geratu, konforme geratu ez baiño, oso haserre jarri. Eliza bera, ejerzitoko zenbait sektore eta kontserbadoreak ere bai. Eta hori gertatzen den bitartean, Errepublikaren neurriekin konforme ez daude, ezta ere, anarkistak eta sindikalistak. Huelgak eta istiluak datoz, Gobernu republikanoak represioa kalera ateratzen du zera -ze izen zuen harek?- guardia de asalto edo holako zelakoarekin, langabezia ere inportantea zen, ordena publikoaren legea ezarri zen, eta ez dakit... Gaurtik begiratuta, Benigno Baskaranek ze inpresio dauka orduan gertatu zen guzti haiena?

- Gaurtik begiratuta, betiko moruan, gauza bat ikusten da, bertan gaur egunian Gobierno Sozialistia dakagu ta hala ta guzti be, guk frente emon bihar izaten detsagu horrerri gauza guztiori. Gobierno Sozialistiak, gaur egunekuak, indar haundixagua daka orduan denporako Azañanak baiño. Orduan derechak -ikusitako gero- indar haundixa eken. Ta dudarik be ez, gaur be dakena euren indarra. Derechak indar haundixa eken orduan ta horregaittik Azaña jausi zan, ta gero Ejerzitua jausi zan gaiñera, herrixaren gaiñera, Republika botatzeko.

8. 1934ko urriko iraultza: eibartar asko preso; epaiketak

- **Erref:** AB-106/011
- **Iraupena:** 0:04:14. **Hasi:** 00:20:34. **Bukatu:** 00:24:48
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak

Laburpena:

<p>UGT-ko sindikatuko buruetako bat izan zen Benigno, eta 1934ko urriko iraultzan ere parte-hartze zuzena izan zuen. Partidu Sozialistan iraultza hura prestatzen aritu ziren. Pertsona ugari preso hartu zituzten (300 inguru). 1936ko otsailean epaiketa egin zieten. Kartzelako bizimodua. Eibarko herriak laguntasun handia eskaini zien presoek.</p>

Transkripzioa

- Bueno, 34. urtean, 1934. urte haietan, sindikalista amorratua zen Benigno Baskaran. UGTko sindikatu metalurgikoko presidente ere bai, izan ziñen. Eta insurrekzio batean ere...
- Baitta, parte hartu gendun.
- Urriaren 5eko insurrekzioan parte hartu zenuen.
- Hillan bostekuan.
- Bai, nola izan zen hori?
- Oktubrian. Hori, Partido Sozialista barruan preparatzen egon giñan hori insurrekziñuori.
- Asturiasko insurrekzioarekin bat eginda.
- Asturiaskuakin batera; baterakua zan Asturiaskua ta Eibarkua ta Bilbokua ta... esan deigun, leku guztietakua. Guk Eibarren geure insurrekziñuori egin gendun ta preso mordo bat eruan giñuezen Pamplonako garzelara.
- Zenbat preso? Eibartik zenbat preso?
- Hirurehun bat egon giñan gehixen egon giñanian. Ta juzgau ginduezenian, juzgau ta gero libertad probisionalekin askok urten eben ta 36 geratu giñan.
- Kondenatuta? Zenbat urtetarako kondena?
- Neuk hogeta bostekua.
- Hogeita bost urte. Hori 34an zen, ez? Treinta y cuatroan.
- Bai, ta febreruan, treinta y seisian, juiziu. Bai, bai!
- Bai, bai, bai, bai, bai... Urte t'erdi kartzelan pasa eta juizioa beraz?
- Bai. Urtebete ta hamazortzi hillebete edo, hamazortzi hillebete edo egin genduzen garzelan.
- Zer nolako bizimodu eramaten zenuten kartzelan garai haietan?
- Karzelia beti be ez da ona, ta rantxua ba... rantxua beti egun baten gauza bat jaten. Baiña hor aspektuan Eibarrek euren presueri... ondo alimentauta egon ziran. Baiña gauza bat kontauko detsuet: Aste Santua aillegau zan ointxe datorren moruan, ta guk pentsatzen gendun eguneroko harek garbanzuak okela pusketa batekin...
- Egunero okela pusketa batekin ematen al zizuen?
- Okelia... garbanzuak ta okelia sartzen eben, ta txorixo punta bat edo... emoten deskuena!. Ta: "Ba! Menuan kanbixua dakagu ba! Monjak dauaz zerian, sukaldian ta". Baiña ..., itxuria, obispuari eskatu etsen permisua, eurak segidu leikiela hori rantxuori egitten.
- Eta, Aste Santutan ere...
- Bai, bai, igual!
- Igual? Okela eta guzti? Zuek pozik, ez? Bi gauzagatik, ez? Bat, okela jateagatik, eta bestetik, neurri laiko bat mantendu zelako, ez?
- Bai.
- Eta horretaz aparte, eguneroko bizitzan kartzelan zer egitten zenuten? Askok irakurri, gimnasia... Nola, nola...ze, zuk orduan zenbat urte izango zenittuen, hogei ta hiru, hogeita sei?
- Hogeta sei urte. Bueno! Hor bakotxa bere kastan egoten da zelan pasau leikian. Gaixo luze baten pasa... Neretako, desde luego, karzelian aldian

gaixo luzia eskasagua izan da.

- Egur asko? Torturarik izaten al zan kartzelara sartu baino lehen?

Hemendik eramandakoan eta, Eibartik eramandakoan eta?

- Bueno... Bertan kartzelan garena ez. O sea, Pamplonako kartzelara zuzen eruan giñuezen eta hori bentaja bat izan zan, gero ez eukitzeko kastigorik. Ostian, ba..., irakorrialdi batzuk egin ta..., ba, lagunekin edo, demandan be egin bihar bada, ta holan zertu giñan.

9. Irakurzaletasuna; garaiko egunkari eta aldizkariak

- **Erref:** AB-106/017
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:29:51. **Bukatu:** 00:31:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak

Laburpena:

<p>Gaztetan politika liburuak irakurtzen zituen. Horrez gain egunero-egunero 'El Socialista' eta astero 'La lucha de clases' ere irakurtzen zituen.</p>

Transkripzioa

- Benigno Baskaranek, txikitan ez, baina gaztetxotan eta gaztetan, 'El socialista' eta 'La lucha de clases' irakurtzetik aparte, beste ze gauza irakurtzen zittuen?

- Bueno, sasoian liburu batzuk Carlos Marxenak edo, nahi badozu Leninak be bai, politikako liburuak beti euki dittut nere almuhada onduan.

- Fonetikakoak?

- Politikako liburuak.

- Politikakoak!, a, a!

- Nere almuhada onduan. Baiña neretako, formaziño bat eukitzeko batek, ba... klaro, hau ezin leike egon etxe guztietan ta edozein lekutan, baiña neretako, nere ideak aberasteko inportantiena izan zan, ba, irakorten ikasi nebanian -ez dakit, sei edo zazpi urtekin-, handik aurrera 'Sozialistia' egunero irakorri neban, irakortzen neban etxian, aittak erosten eban 'Sozialistia'. Ta 'Lucha de clases'a be, astian-astian irakortzen neban, ta horrek emoten daben aberastasuna idealistari haundixa da.

- Idatzi, eskribitu ere egingo zenuen, ez?

- Bai.

- 'Socialista'n eta.

10. Errepublikaren akatsak

- **Erref:** AB-106/022
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:36:01. **Bukatu:** 00:37:46
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Politika » Hauteskundeak

Laburpena:

1936ko otsailean hauteskundeak egon ziren; "Frente Popular"ak irabazi zuen. Kartzelan zeudenak libre gelditu ziren, baina ezkerreko alderdien banaketa nabarmena zen. Errepublikak ezin izan zituen armada eta administrazioeko postu garrantzitsuenetatik faxistak kendu. Militarren altxamendua eta Gerra Zibila.

Transkripzioa

- Suerte pixka bat izan zenutela esan duzu, eta suertea gaiñera zuek kartzelan zeundetenean, ze elekzioak gertatu ziren 36ko -eta saltatu egiten dittugu azkeneko urte horiek- hogeita hamaseiko... noiz? apirilean ala otsailean?
- Treinta seisian, febrero.
- Febreroan, bai. Eta handik pixka batera zuek kartzelatik atera zineten. Berriz ere, pentsatzen dut, borrokan eta organizaziotan segituko zenutela, Republika salbatu nahirik...
- Republika salbatu nahirik.
- Baina ez zen posible izan.
- Ez zan posible izan. Republika gero, gero... etorri zan sublebañua! O sea, dieciocho de julioa gure treinta y seiseko... digo, febreroko...
- Treinta y seisean Frente Popularrak irabazi zuen, zuek kalera ateratzen zerate, ahaleginak egin, baina ezkerraren zatiketa haundia zen...
- Bai.
- Azkenik hontara noa: zein izan zen Benigno Baskaranen iritziz, Republika abortatzeko, Republika ez mantentzeko arrazoirik inportanteena? Bueno, ba, gertatu zena hor dago, ez? Franco atera zela jeneral Mola hil ondoren, fusilatu ondoren, baiño arrazoi politikoa zein zen Republika ez mantentzeko?
- Arrazoi politikua da, Republikiak ezin izan eban ejerzitian puesto prinzipaletatik ta administrazioñoko puesto prinzipaletatik faxistak bialdu. Horixe ezin izan eban konsegiu. Ta gero, atzenian be gero, eurak sublebau ziran ta eurak eruan eben aurrera gerra zibilla.

11. Exiliotik klandestinitatera

- **Erref:** AB-106/023
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:37:46. **Bukatu:** 00:39:04
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Exiliotik itzuli zenean, klandestinitatean aritu zen lanean Errepublikaren alde.

Transkripzioa

- Gerra zibilla dator eta Benigno Baskaran, bere lagun guztiekin, bueno, ba, Republikaren alde, Republikaren aldeko filatan borrokan ari da. Gerra bukatzen da eta Republikanoak eta ezkerreko indarrak galdu egiten dute, Franco garaille ateratzen da eta zer pasatzen da hor? Korrika exiliora joaten da Benigno Baskaran?
- Bai, exiliora ahal dabenak, karzelara ez ebena sartu. Baiña guretako

inportantiena izan da, lehen ta oin, meritua daka exilixotik etorri edo karzelatik urten ta klandestinidadera segiduan, trenetik klandestinidadeko ofiziñara esateko baten. Ta horretxek daka merito haundixa. Guk -erderaz esanda, "los pioneros", ezta?- sozialistok izan giñan gerria... gerriari alde eginda karzelatik urten gendunian edo kanpo konzentraziñotik edo exilixotik etorri, gu geure partidora, geure sindikatora joaten giñan, tente eukitzeko geure banderiori.

12. Maiatzaren 1a nola ospatzen zuten umetan

- **Erref:** AB-106/029
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:45:22. **Bukatu:** 00:47:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

<p>Umetan maiatzaren 1a nola ospatzen zuten gogoratzen du: bandera gorriak manifestazioetan, etab. 3 / 8 orduak.</p>

Transkripzioa

- Beste ospakizun bat ere gaiñean daukagu. Apirillaren 14aren ondoren badakizu zer etortzen den: maiatza, eta maiatzaren lehenbiziko eguna. Maiatzaren lehenbiziko eguna ospatze horrek ba al du sentidurik gaur egun, ikusirik langille mugimenduak, sindikatuak, ba, ez dakit, orain dela urte batzuk baiño askoz ere hillago daudela?

- Guretako "primero de mayo" a -ta neretako- beti izan da jairik nausiña. "Primero de mayo" a da jai bat langilliak, bihargiñak, kontuan euki bihar dabena. Eta neri umetako gauzak akordatzen jataz "primero de mayo" aittatu ezkerik. Guk ume-umetatik, bandera txiki gorri batzuk hartu ta manifestaziñuaren atzetik juaten giñanian, zortzi urte edo hamar edo hamabi urte edo, en fin!. Ta gero, gaiñera, ba, horrek legiok defenditzen han; neri sekula be ez jata ahaztutzen, por ejemplo, "ocho horas de trabajo, ocho horas de ocio y ocho horas de diversión", o sea, harek zortzi orduak eskatzen ziranian, eskatzen ziranian... ta ume-umetatik manifestaziño guztietan, hori zortzi ordukuori etorri arte, beti ikusi izan dittut; ta neri ez jataz ahaztutzen sekula be "primero de mayo" ko manifestaziñuak, ez umia izan naizenian ta ez nausixa izan naizenian. Neretako "primero de mayo" a da jairik nausiña, danen gaiñetik daona. Neretako ez dao beste jairik.

13. Toribio Etxebarria eta bakea

- **Erref:** AB-106/031
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:48:12. **Bukatu:** 00:49:08
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak

Laburpena:

<p>Toribio Etxebarriak Iruñako kartzelan esan ziona gogoratzen du: azkenean bakea munduan berez etorriko dela; ez dagoela beste erremediorik.</p>

Transkripzioa

- Gero, sekula be ez jata ahaztutzen Toribio Etxebarriak esan zestan argumentu...
- Toribio Etxebarria izan zen sozialisten artean "número uno", ez?
- Numero unua, bai. Toribio Etxebarriak esan zestana Pamplonako kartzelan pasian gabizela: "Gu, bagabixak hamen. Guk bajiharduau burrukan geure ideologixia defenditzen, baiña dudarik be ez daok munduan sozialismua ta baketasuna aillegauko dala nahi ta etxian sartuta geratu danok. Berez etorri bihar jok! Gizonak ez jakak beste erremediorik, bertara errendidu ta bere ideak sanuak etara flaterera, esaten dan moduan.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-03

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com